

23. Кофман Б.Я. Міжнародні виборчі стандарти та їх імплементація в законодавство України : автореф. дис. ... к.ю.н. : 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право». Маріуполь, 2011. С. 3.

24. Эвристика. URL: http://platonanet.org.ua/board/filosofskij_slovar/ehvristika/1-1-0-526

25. Советский энциклопедический словарь / гл. ред. А.М. Прохоров. 3-е изд. Москва : Сов. Энциклопедия, 1980. С. 36.

26. Философский энциклопедический словарь. Москва : Сов. энциклопедия, 1989. С. 20.

27. Кондаков Н.И. Логический словарь-справочник. Москва : Наука, 1975. С. 30.

28. Философский словарь / под ред. М.М. Розенталя. 3-е изд. Москва : Политиздат, 1975. С. 11.

29. Добронравова И.С. Синергетика: становление нелинейного мышления. Київ : Лыбидь, 1990. С. 126.

УДК 341.24:796.038.09(477:100)

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.3.42>

РОМАНИШИН О.О.

ДВОСТОРОННЄ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ У СФЕРІ СПОРТУ

У статті розглянуто двостороннє міжнародно-правове співробітництво України з іншими державами з питань спортивних відносин. Сфера спорту помітно розвивається і сьогодні займає вагомє місце у відносинах між державами. Утворився новий вид співробітництва, котрий вимагає укладення багатосторонніх та двосторонніх договорів, що регулюють питання цієї сфери. У дослідженні проаналізовано правову основу спортивних відносин та їх договірні норми. Визначено місце міжнародних договорів у двосторонньому співробітництві України у сфері спорту та їх необхідність для регулювання спортивних відносин. Виділено дві основні групи двосторонніх угод України: 1) угоди про співробітництво у сферах культури, освіти тощо, котрі, зокрема, містять положення щодо регулювання спортивних відносин; 2) угоди, котрі стосуються виключно спортивної сфери; та визначено специфіку кожної з них. Зроблено аналіз основних положень договорів з іноземними державами, охарактеризовано сферу їх регулювання, сукупність питань, які вони охоплюють, та основні зобов'язання сторін. Зважаючи на своєрідність предмету регулювання, окремою групою розглянуто угоди з Республікою Польща у зв'язку з проведенням Чемпіонату Європи з футболу у 2012 році. Визначено їх специфіку, вплив на національне законодавство та механізми забезпечення виконання зобов'язань, що були передбачені згідно з положеннями цих документів. Надано характеристику міжнародно-правового співробітництва України з іноземними державами у сфері спорту на двосторонньому рівні. Охарактеризовано переваги та недоліки обох груп договорів. У ході дослідження зроблено висновок, що обидві групи угод є важливими для побудови двостороннього співробітництва між державами, але договори, котрі стосуються лише спортивної сфери, є більш дієвими, оскільки висвітлюють ширше коло питань. У зв'язку з цим висунуто пропозиції про необхідність укладення переважаючої кількості угод, котрі стосуються співробітництва виключно у сфері спорту, для більш чіткого регулювання спортивних відносин та заповнення прогалин у національному законодавстві.

Ключові слова: *співробітництво, спортивні відносини, двосторонній договір, меморандум, міжнародний договір, джерело права, правове регулювання.*

© РОМАНИШИН О.О. – аспірантка кафедри міжнародного права факультету міжнародних відносин (Львівський національний університет імені Івана Франка)

The article considers bilateral legal cooperation of Ukraine with other states on sports relations. The sphere of sports is significantly developing and today occupies an important place in relations between states. A new type of cooperation has been formed, which requires the conclusion of multilateral and bilateral agreements concerning issues in this area. The legal basis of sports relations and their contractual norms are analyzed. The place of international agreements in the bilateral cooperation of Ukraine in the field of sports and their necessity for regulation of sports relations is determined. Two main groups of bilateral agreements of Ukraine are evolved – 1) agreements on cooperation in the fields of culture, education, etc., which, in particular, contain provisions on the regulation of sports relations; 2) agreements that relate exclusively to the sports sphere; – and the specifics of each of them are defined. The main provisions of agreements with foreign countries are analyzed, the scope of their regulation, the set of issues they cover, and the main obligations of the parties are described. Due to the originality of the subject of regulation, the agreements with the Republic of Poland in connection with the European Football Championship in 2012 are analyzed as a separate group of treaties. Their specificity, impact on national legislation and mechanisms for ensuring compliance with the obligations provided in the provisions of these documents are identified. The characteristics of Ukraine's international legal cooperation with foreign states in the field of sports at the bilateral level is given. The advantages and disadvantages of both groups of treaties are described. It is concluded that both groups of agreements are important for building bilateral cooperation between states, but agreements that relate only to the field of sports are more effective because they cover a wider range of issues. In this connection, there are given proposals to conclude a vast majority of agreements relating exclusively to cooperation in the field of sport, in order to regulate sports relations more clearly and to fill gaps in national legislation.

Key words: *cooperation, sports relations, bilateral agreement, memorandum, international agreement, source of law, legal regulation.*

Вступ. У наші дні, в умовах обміну інформацією та досвідом, відкритості кордонів, переміщення людей тощо співробітництво України в різних сферах з іншими державами відіграє ключову роль. Незважаючи на членство в міжнародних організаціях та підписання різноманітних міжнародних конвенцій, Україна укладає ще й низку двосторонніх договорів, котрі стосуються також і сфери спортивної діяльності.

Міжнародний договір є одним із джерел міжнародного права. Зважаючи на постійне утворення нових сфер суспільних відносин та необхідність їх правового регулювання, саме міжнародний договір, як багатосторонній, так і двосторонній, є важливим та відносно швидким способом творення норм. Згідно зі ст. 9 Конституції України «чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства» [1]. Це означає, що будь-які положення, котрі містяться в міжнародному договорі, стороною якого є Україна, є нормами правового регулювання конкретного питання в рамках українського законодавства. Укладаючи договір, держава бере на себе зобов'язання виконувати його положення. Непорушність таких зобов'язань є важливою частиною функціонування міжнародного права. Це підкріплено одним із десяти основних принципів міжнародного права, що звучить як «принцип добросовісного виконання зобов'язань за міжнародним правом».

Питання договірної бази України у сфері спорту розглядали у своїх працях такі дослідники, як О.А. Моргунов [2], О. Залізко [3], Р.В. Чередник [4], О. Завальнюк [5], М.А. Тихонова [6]. В їхніх роботах міжнародні багатосторонні та двосторонні угоди згадувалися лише побіжно, як джерела спортивного права, однак їх детального аналізу проведено не було.

Постановка завдання. Метою статті є більш детальний розгляд положень двосторонніх договорів України в спортивній сфері та визначення їх впливу на національне законодавство.

Результати дослідження. За роки незалежності Україна уклала понад 50-ти двосторонніх документів (дані з офіційного веб-порталу Верховної Ради України [7]), що стосуються сфери фізичної культури та спорту, і продовжує укладати їх і в сьогоденні. Більше 40 з них укладені у вигляді договору, що має обов'язкову юридичну силу, інші – у вигляді меморандуму. І. Лукашук у двотомнику «Сучасне право міжнародних договорів» зазначає, що меморандумом слід вважати акт держави, який залежно від обставин може бути міжнародним договором або політичною

домовленістю [8, с. 565]. Згідно з визначенням, що міститься у Великій юридичній енциклопедії А.Б. Баріхіна, меморандум – це дипломатичний документ держави, в якому детально викладена фактична сторона міжнародного питання, дається аналіз тих чи інших положень, надається обґрунтована позиція держави [9, с. 442]. Меморандум є однією з форм договірної регулювання відносин, але з правової точки зору він не тягне за собою юридичних зобов'язань. Тому в даній статті ми розглянемо більш детально документи, укладені у вигляді міжнародних угод, котрі мають обов'язкову юридичну силу.

Двосторонні угоди України з іншими державами можна поділити на дві групи. До першої слід віднести угоди про співробітництво у сфері культури, освіти тощо, котрі, зокрема, містять положення щодо регулювання спортивних відносин, до другої групи – угоди, котрі стосуються виключно спортивної сфери.

Угоди, що належать до першої групи, – це документи, в яких увага в основному відводиться питанням культури й освіти, але містяться і статті, котрі визначають основні принципи співробітництва між сторонами саме в спортивній сфері. Розглянемо більш детально основні їхні положення.

В Угоді між Урядом України та Урядом Сполученого Королівства Великобританії та Північної Ірландії про співробітництво в галузях освіти, науки і культури від 1993 року питанню спорту присвячена ст. 10, в якій закріплено, що сторони заохочуватимуть співробітництво між спортивними організаціями і участь представників обох сторін у спортивних заходах протилежної сторони. Також у ст. 11 міститься положення, що сторони повинні сприяти взаємній участі їхніх представників у семінарах, симпозіумах, фестивалях, змаганнях, виставках, конференціях і зустрічах, які проводяться в обох державах і стосуються галузей, котрі регулюються цією Угодою [10]. Тут під спортивну сферу підпадають такі поняття, як «змагання» та «фестивали». Такі види заходів можуть проводитися і в інших галузях, котрі регулюються Угодою, але й у спорті мають місце такі події. Отже, можна дійти висновку, що у ст. 11 сторони беруть на себе зобов'язання і щодо спортивних заходів. Як саме держави повинні сприяти взаємній участі та заохочувати співробітництво, в Угоді не уточнено. Підписавши договір, сторони зобов'язуються його виконувати. Але в цьому контексті положень Угоди рамки такого зобов'язання щодо спортивного співробітництва не визначені. У документі можна лише побачити певну заборону проводити діяльність, котра би суперечила такому сприянню та заохоченню загалом. Водночас поріг того, що вважати «сприянням», а що ні, не конкретизується. А тому важливу роль при цьому відіграє загальна практика держав у їх співробітництві в спортивній сфері.

У ст. 12 Угоди закріплені положення, які присвячені заохоченню безпосереднього співробітництва та обміну між неурядовими організаціями сторін у різних сферах. Ураховуючи той факт, що будь-які спортивні федерації є неурядовими організаціями, вказана стаття, на нашу думку, поширюється на їхню діяльність і співробітництво. З одного боку, діяльність неурядових організацій не підпадає під безпосереднє регулювання міжнародним правом, але, з іншого боку, положення про їх співпрацю та обмін закріплено в міжнародній угоді, котра створює права та обов'язки для держав. Відповідно, побічно в такій формі виражається міжнародно-правове регулювання здійснення співробітництва у сфері спорту на неурядову рівні.

В Угоді між Урядом України та Урядом Литовської Республіки про співробітництво в галузі освіти, науки та культури від 1993 року питання фізичної культури та спорту закріплене ст. 13, навіть не повністю, а згадується лише побічно. У ній зазначається, що держави-сторони сприятимуть розвитку співробітництва у сфері фізичної культури та спорту і заохочуватимуть більш тісні контакти між відповідними організаціями і фахівцями [11]. Підписавши цю Угоду, сторони взяли на себе зобов'язання із загального співробітництва і всього необхідного для цього, зокрема й у спортивній сфері, але чітких положень, що стосуються власне спортивного регулювання, в ній не міститься. Щодо визначення «відповідні організації», що згадувалося у ст. 13, то під ним можна розуміти широкий спектр організацій, які займаються питанням спорту, не обмежуючи їх характером членства, колом учасників тощо.

Угодою між Урядом України та Урядом Республіки Молдова про співробітництво в галузі освіти, науки та культури від 1993 року спорт згадується як одна з галузей співробітництва. Зокрема, у ст. 1 зазначається, що співробітництво повинно відбуватися на принципах взаємної поваги, паритетності та добросусідства. Також, у ст. 15 міститься положення, що таке співробітництво має відбуватися на основі окремих угод між відповідними організаціями [12]. Ця Угода зобов'язує держави-сторони до співробітництва, проте не надає чіткої конкретики, а лише відсилає на більш уточнені угоди з необхідних питань, котрі укладаються з відповідними суб'єктами,

залученими в їх регулювання. Це, на нашу думку, включає в себе увесь спектр угод, котрі укладаються з Республікою Молдова на неурядовому та урядовому рівнях у сфері спорту.

Ще однією загальною угодою, в якій згадується спорт, є Угода між Урядом України й Урядом Великого Герцогства Люксембург про співробітництво в галузі культури, науки, освіти й туризму від 1994 року. У ній вказується, що сторони заохочуватимуть співробітництво між державними структурами у справах молоді та спорту і сприятимуть контактам та обміну між молодіжними і спортивними організаціями (ст. 4) [13]. У попередніх угодах, котрі розглядалися, було відсилання на «відповідні організації», а тут уже чітко вказується на співробітництво між власне державними структурами. Це у свою чергу наголошує на необхідності регулювання спортивних відносин на державному, а не лише на неурядовому рівні.

В Угоді між Урядом України та Урядом Турецької Республіки про культурне співробітництво від 1996 року містяться більш чіткі положення щодо спортивного питання. Так, згідно зі ст. 7 держави-сторони зобов'язуються сприяти співробітництву в галузі спорту, фізичного виховання і молодіжної діяльності, а також і прямим контактам між їхніми спортивними органами з урахуванням сприяння обміну спортивними командами, тренерами, експертами й участі в спортивних змаганнях, організованих у цих державах. Додатково там закріплено положення, котре зазначає, що діяльність сторін здійснюється шляхом обміну програмами, а фінансові умови визначаються шляхом програм періодичного культурного обміну, що погоджуються між державами-сторонами [14]. Це стосується і спортивної діяльності, оскільки в Угоді прописано поширення на всю діяльність, згадану в ній.

У 2019 році набула чинності Угода між Урядом України та Урядом Латвійської Республіки про співробітництво у сфері освіти, науки, молоді та спорту. У ній зазначається, що сторони сприятимуть співробітництву в спортивній галузі для розвитку здорового способу життя у всіх вікових групах населення держав-сторін Угоди, для подальшого соціального функціонування й освітніх цінностей спорту і боротьби з допінгом, насильством і договірними матчами (ст. 10). Хоча Україна є членом договорів у боротьбі з допінгом та корупцією на універсальному та регіональному рівнях, вона ще взяла на себе зобов'язання і на двосторонньому рівні в українсько-латвійських спортивних відносинах. У цій же статті Угоди міститься положення про обмін інформацією та передовим досвідом щодо здійснення спортивної політики та поглиблення знань про ситуацію у сфері спорту в державах-сторонах шляхом організації ознайомчих поїздок [15].

Як і в Угоді з іншими державами, міститься положення про заохочення контактів між національними спортивними організаціями України та Латвії, але додається пункт про співпрацю за напрямом діяльності, що ініціюється міжнародними організаціями. З цього можна зробити висновок, що держави укладають такого типу Угоди на основі їхніх зобов'язань перед міжнародними організаціями та угодами, укладеними в рамках таких міжнародних організацій.

Підсумувавши, можна сказати, що в усіх цих угодах немає чітких положень, що регулюють саме спортивні відносини між сторонами. Вони включають у себе співробітництво щодо питань культури, освіти, науки і спорту в тому числі. Щодо спортивної сфери варто зазначити, що в цих договорах міститься загальний принцип співробітництва, котрого сторони повинні дотримуватися. На його основі укладаються вже вузько спеціалізовані угоди, котрі стосуються конкретних питань, які можуть виникати у сфері спортивних відносин. Також існує й інша група двосторонніх договорів України з іноземними державами. Це договори, що стосуються суто питань фізичної культури та спорту. У них міститься не лише принцип співробітництва між сторонами, але й можна побачити розширене коло положень, що регулюють широкий спектр питань у спортивній сфері. Кілька з них розглядаються нижче.

Отже, у 1993 році Україна разом із Республікою Грузія підписали Угоду про співробітництво в галузі спорту [16]. У ній закріплені основні стандартні норми, котрі можна знайти і в інших угодах такого типу. Зокрема, нею регулюються питання обміну інформацією та делегаціями, спортивною формою й устаткуванням, співробітництво в будівництві і реконструкції спортивних споруд. В Угоді закріплюється положення про обмін керівників спортивних установ і федерацій з метою погодження двосторонніх спортивних зв'язків. Під цими «спортивними установами» можна розуміти певні державні установи, котрі відповідають за спорт в Україні та Грузії. З цього виходить, що тут міститься положення і про співробітництво не лише на неурядовому рівні (між федераціями), але й на міжурядовому (між установами).

В Угоді між Урядом України та Урядом Французької Республіки про співробітництво й обмін у галузі молоді та спорту від 1994 року значну частину присвячено саме молоді. Там зазначається про віковий ценз молоді – 28 років (ст. 1). Питання галузі спорту окреслюється основни-

ми положеннями, що стосуються організації спільних стажувань, обміну інформацією та досвідом у сфері медицини та керівництва спортом, зустрічі з національними командами тощо (ст. 6). Ст. 7 зазначає, що сторони сприятимуть розвитку контактів та співробітництва між спортивними клубами та федераціями обох держав [17]. Як спортивні клуби, так і федерації є неурядовими організаціями, але тут можна сказати, що сфера їхнього співробітництва між двома державами регулюється джерелом міжнародного права у вигляді міждержавної урядової угоди.

В Угоді про співробітництво у сфері фізичної культури і спорту між Державним комітетом України з питань фізичної культури і спорту та Міністерством молоді та спорту Республіки Болгарія від 2004 року міститься важливе положення (ст. 2), котре полягає у співробітництві між державними органами у сфері спорту на національному та регіональному рівнях з метою розвитку двосторонніх обмінів. Також у ній закріплено положення про безпосередні контакти між національними антидопінговими центрами (ст. 2). Відмінністю цієї Угоди від інших є наявність положень, що стосуються проблеми допінгу, насильства та неадекватної поведінки глядачів на спортивних майданчиках. Тут зазначено, що сторони будуть дотримуватися рекомендацій Ради Європи та інших документів міжнародних організацій і спортивних федерацій, що регулюють дане питання (ст. 3) [18]. Таким чином, Сторони вказують на Європейську конвенцію щодо запобігання насильству та неналежній поведінці глядачів під час спортивних заходів і, зокрема, під час футбольних матчів від 19 серпня 1985 року. Щодо проблеми допінгу, то тут має місце посилання на Антидопінгову конвенцію від 1989 року і Додатковий протокол до Конвенції від 12 вересня 2002 року. У ст. 6 містяться положення про розподіл витрат між сторонами під час проведення спортивних заходів [18].

Угода між Міністерством молоді та спорту України і Міністерством людських ресурсів Угорщини про співробітництво у сфері фізичної культури і спорту була укладена у 2016 році. В Угоді зазначено, що її метою є поглиблення співробітництва між органами державної влади, відповідальними за реалізацію державної політики у сфері фізичної культури і спорту (ст. 1). Це одна з небагатьох Угод, котрі чітко вказують на співробітництво саме органів державної влади. Також у ній згадано і питання гендерної рівності та спорту для осіб з інвалідністю (ст. 1). Угода передбачає також установлення прямих контактів між національними спортивними федераціями та спортивними організаціями (ст. 2) [19]. До її підписання між державами діяла лише Угода про співробітництво в галузі культури, освіти і науки від 1995 року, де тільки ст. 12 є цікавою з точки зору нашого питання. У ній містилося положення про обмін спортсменами, тренерами та керівними кадрами для сприяння розвитку зв'язків між державами. Також там зазначалося про організацію спортивних змагань [20].

У 2018 році Міністерство молоді та спорту України підписало Угоду з Міністерством спорту і туризму Республіки Білорусь про співробітництво у сфері фізичної культури і спорту. Це друга така Угода між сторонами. Спершу в 1997 році був укладений Договір [21], але він утратив свою чинність через підписання нового документу.

Нова Угода практично повторює положення попереднього Договору. Основні питання, котрі стосуються взаємовигідного співробітництва (ст. 1), проведення зустрічей і консультацій, участі спортсменів обох сторін у спортивних змаганнях, реалізації спільних тренувань, спортивних заходів (ст. 2), участі в конференціях, семінарах, обміну інформацією, підготовці викладацько-тренерського колективу (ст. 3), обміну досвідом у сфері будівництва та експлуатації спортивних споруд (ст. 5), перейшли з Договору 1997 року. Серед нових положень, що додалися у зв'язку з підписанням Угоди 2018 року, варто звернути увагу на ст. 6, що зобов'язує держави проводити спільні дії в боротьбі з використанням заборонених речовин і методів, а також забезпечувати організацію допінг-контролю під час підготовки спортсменів поза та під час спортивних змагань відповідно до діючих міжнародних норм [22]. Тут має місце відсилання на міжнародні документи з боротьби з допінгом, членами котрих є Україна та Білорусь. Тож, обидва документи практично збігаються за своїм змістом, а Угоду можна назвати вдосконаленням Договору, оскільки вона містить положення попереднього документу з наповненням додаткових зобов'язань сторін щодо боротьби із забороненими речовинами і методами та допінгом.

Угода між Міністерством молоді та спорту України і Секретаріатом спорту Аргентинської Республіки про співробітництво у сфері фізичної культури і спорту [23], а також Угода про співробітництво у сфері фізичної культури і спорту між Міністерством молоді та спорту України і Міністерством культури, спорту і туризму Соціалістичної Республіки В'єтнам [24] були укладені у 2018 році. Їхні положення майже повністю збігаються з вищезгаданою Угодою з Міністерством людських ресурсів Угорщини 2016 року.

Ще одна окрема група двосторонніх договорів, котру ми розглянемо, – договори України з Республікою Польща щодо проведення Чемпіонату Європи з футболу у 2012 році. Їх можна віднести і до договорів, котрі регулюють виключно питання спорту, але, зважаючи на специфіку предмету їх регулювання, ми виокремимо їх. У цих угодах містяться основні правові умови співробітництва між двома державами протягом проведення футбольного змагання.

У 2008 році було укладено Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про співробітництво під час організації фінального турніру Чемпіонату Європи з футболу УЄФА Євро-2012. Згідно з Угодою сторони повинні були сприяти розвитку взаємовигідного співробітництва відповідно до національного законодавства сторін (ст. 1). Вони погодилися забезпечувати поліпшення умов переміщення осіб, транспортних засобів, вантажів, товарів під час проведення Євро-2012; розбудову спортивної, готельної, транспортної, митної інфраструктури; забезпечення безпеки та належного медичного обслуговування; забезпечення належної передачі інформації тощо. Для цього сторони домовились проводити необхідну організаційну, юридичну та інвестиційну діяльність відповідно до їхнього законодавства (ст. 1) [25].

Для кращого співробітництва Сторони вирішили створити Українсько-Польський Комітет у справах підготовки та проведення Євро-2012 для забезпечення організаційної взаємодії між державами, а також у його рамках – постійні міжнародні робочі групи. Для цього у 2010 році Кабінет Міністрів України видав Постанову про деякі питання діяльності згаданого Комітету. У ній був затверджений склад Комітету, до якого входили віце-прем'єр-міністр України, а також низка міністрів та голів державних структур, склад постійних міждержавних робочих груп та положення про роботу цих постійних міждержавних робочих груп. У Постанові було зазначено, що у своїй діяльності вони керуються Конституцією і законами України, указами Президента, Постановами Верховної Ради, актами Кабінету Міністрів України та міжнародними договорами. Одним з основних завдань робочих груп був моніторинг виконання міністерствами, центральними та місцевими органами виконавчої влади рішень Кабінету Міністрів України, прийнятих на основі домовленостей Комітету, а також сприяння забезпеченню координації роботи міністерств, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади з питань підготовки та проведення чемпіонату. Отже, ці допоміжні органи, створені для проведення Чемпіонату, могли впливати на діяльність державних органів України й мати певну контрольну функцію їхньої роботи [26].

Важливим пунктом Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про співробітництво під час організації фінального турніру Чемпіонату Європи з футболу УЄФА Євро-2012 було сприяння приведенню існуючої прикордонної територіальної інфраструктури до потреб посиленого руху на цих територіях та відкриття нових і модернізація існуючих пунктів пропуску через українсько-польський державний кордон; удосконалення стандартів залізничних шляхів тощо (ст. 2). Положення про забезпечення реалізації положень Міжнародної конвенції про боротьбу з допінгом у спорті від 2005 року теж містилося в цьому документі (ст. 2).

Відповідальним за виконання Угоди від України було призначено Національне агентство України з питань підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу, котре зобов'язувалося обмінюватися інформацією з Міністерством спорту і туризму Республіки Польща у сфері законодавства сторін.

Щодо політичного діалогу між сторонами та виконання оцінки стану співробітництва, то це належало до обов'язків уже згаданого Українсько-Польського Комітету у справах підготовки та проведення Євро-2012, головами української та польської частин якого були Прем'єр-міністри держав-сторін.

Окрім цієї Угоди, уповноважені органи України та Польщі, органи державної влади та місцевого самоврядування могли укладати необхідні для їхньої діяльності угоди з метою забезпечення виконання ст. 1 Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про співробітництво під час організації фінального турніру Чемпіонату Європи з футболу УЄФА Євро-2012 [25].

У січні 2011 року Міністр юстиції України був з офіційним візитом у Польщі для підписання низки міжвідомчих угод між міні'юстами України та Польщі про співробітництво в правовій сфері. Так, була підписана Угода між міністерствами юстиції обох держав на виконання пункту 3 статті 3 Договору між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини в цивільних і кримінальних справах від 1993 року. Вона мала на меті спрощення порядку взаємодії компетентних установ юстиції обох держав та, відповідно, можливість прискорення надання правової допомоги в цивільних справах [27]. Також було підписано Угоду про застосування двомовних бланків клопотань про надання правової допомоги з метою прискорення надання правової допомоги [28].

Для співробітництва в правовій галузі було також підписано Меморандум про співробітництво між Міністерством юстиції України та Міністерством юстиції Республіки Польща на 2011–2012 роки, що набрав чинності 10 січня 2011 року. Він передбачав проведення стажувань і семінарів спеціалістів з метою ознайомлення з пенітенціарною системою, системою виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, системою підготовки та професійного вдосконалення персоналу кримінально-виконавчої служби (ст. 1). Також передбачалися зустрічі спеціалістів з питань взаємного визнання і виконання рішень у цивільних та кримінальних справах (ст. 2), а також з метою обміну досвідом відносно сучасних форм виконання таких рішень (ст. 3). У ст. 9 містилося положення про проведення консультацій спеціалістів з метою забезпечення ефективного функціонування судової системи під час проведення турніру УЄФА Євро-2012 [29].

Всі угоди, укладені між Україною та іншими державами, відповідають національному законодавству та не суперечать йому. Угоди з Республікою Польща щодо проведення Чемпіонату Європи з футболу у 2012 році вимагали певних змін у законодавстві України і його адаптації. Це приклад того, як норми двосторонніх угод, що є джерелом міжнародного права, прямо впливають на внутрішнє право, оскільки тягнуть за собою створення нових внутрідержавних норм регулювання сфери фізичної культури та спорту. Хоча, з одного боку, укладені угоди не можуть суперечити національному законодавству, але, з іншого боку, деякі їхні положення вносять корективи в норми національного права.

Висновки. Україна уклала понад 40 двосторонніх угод з іншими державами, які регулюють питання спорту. Частина з них лише згадує спорт, оскільки більшість націлені на культуру та освіту. У них містяться загальні положення про розвиток спорту та співробітництво у цій сфері. Частина угод, навпаки, зосереджено на питанні спортивних відносин і проблемах, котрі виникають у сфері спорту. Вони охоплюють не лише питання обміну досвідом, інформацією, спортсменами та спеціалістами, а й зачіпають проблему з допінгом у спорті, насильством, гендерною дискримінацією та наголошують на співробітництві між державними органами держав-сторін.

На нашу думку, угоди, котрі стосуються лише спортивної сфери, є більш дієвими, оскільки висвітлюють ширше коло питань. Проте загальні договори про співробітництво в культурній, освітній, туристичній, спортивній тощо сферах закріплюють принцип такого співробітництва, що у свою чергу дає підґрунтя для укладення більш уточнених документів. Є держави, з якими Україна підписала лише договори першої групи, а підписання угод другої групи зовсім не означає наявності документів першої. На нашу думку, державам слід укладати договори, що стосуються співробітництва лише у сфері спорту, для більш детального регулювання таких відносин на двосторонньому рівні. Це допоможе закріпити за державами більш чіткі зобов'язання на міжнародній арені та заповнити прогалини в національному законодавстві з певних питань, якщо такі існують.

Список використаних джерел:

1. Конституція України / Верховна Рада України. *Офіційний веб-сайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Моргунов О.А. Поняття та система джерел спортивного права. *Форум права*. 2011. № 2. С. 624–629.
3. Залізко О. Джерела регулювання міжнародних приватних спортивних відносин. *Підприємство, господарство і право*. 2017. № 4. С. 184–187.
4. Чередник Р.В. Джерела (форми) спортивного права України. *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. пр. / редкол. : С.В. Ківалов (голов. ред.) та ін. ; МОНмолодьспорт України, НУ ОЮА. Одеса : Фенікс, 2012. Вип. 45. С. 279–289.
5. Завальнюк О. Юридичні засади регулювання сучасної спортивної діяльності. *Політологічний вісник*. 2014. Iss. 76. С. 109–120. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pv_2014_76_12
6. Тіхонова М.А. Огляд джерел міжнародного спортивного права. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. Київ, 2012. № 3 (62). С. 209–216.
7. Верховна Рада України. Законодавство України. *Офіційний веб-сайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>
8. Лукашук И.И. Современное право международных договоров : в 2 т. Москва : Волтерс Клувер, 2004. Том 1: Заключение международных договоров. 658 с.
9. Барихин А.Б. Великая юридическая энциклопедия. (Серия «Профессиональные справочники и энциклопедии»). Москва : Книжный мир, 2010. 960 с.

10. Угода між Урядом України та Урядом Сполученого Королівства Великобританії та Північної Ірландії про співробітництво в галузях освіти, науки і культури від 1993 року / Верховна Рада України. *Офіційний веб-сайт*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826_003

11. Угода між Урядом України та Урядом Литовської Республіки про співробітництво в галузі освіти, науки та культури від 1993 року / Верховна Рада України. *Офіційний веб-сайт*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/440_049

12. Угода між Урядом України та Урядом Республіки Молдова про співробітництво в галузі освіти, науки та культури від 1993 року / Верховна Рада України. *Офіційний веб-сайт*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/498_008

13. Угода між Урядом України і Урядом Великого Герцогства Люксембург про співробітництво в галузі культури, науки, освіти і туризму від 1994 року / Верховна Рада України. *Офіційний веб-сайт*. URL: https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/442_001?lang=en

14. Угода між Урядом України та Урядом Турецької Республіки про культурне співробітництво від 1996 року / Верховна Рада України. *Офіційний веб-сайт*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_069

15. Угода між Урядом України та Урядом Латвійської Республіки про співробітництво у сфері освіти, науки, молоді та спорту / Верховна Рада України. *Офіційний веб-сайт*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/428_003-17

16. Угода між Україною та Республікою Грузія про співробітництво у галузі спорту від 1993 року / Верховна Рада України. *Офіційний веб-сайт*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268_028

17. Угода між Урядом України та Урядом Французької Республіки про співробітництво і обміни у галузі молоді та спорту від 1994 року / Верховна Рада України. *Офіційний веб-сайт*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/250_053

18. Угода про співробітництво у сфері фізичної культури і спорту між Державним комітетом України з питань фізичної культури і спорту та Міністерством молоді і спорту Республіки Болгарія від 2004 року / Верховна Рада України. *Офіційний веб-сайт*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/100_053

19. Угода між Міністерством молоді та спорту України і Міністерством людських ресурсів Угорщини про співробітництво в сфері фізичної культури і спорту від 2016 року / Верховна Рада України. *Офіційний веб-сайт*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348_002-16

20. Угода між Урядом України та Урядом Угорської Республіки про співробітництво в галузі культури, освіти і науки від 1995 року / Верховна Рада України. *Офіційний веб-сайт*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348_054

21. Договір про співробітництво у галузі фізичної культури і спорту між Державним комітетом України з фізичної культури та спорту та Міністерством спорту і туризму Республіки Білорусь від 1997 року / Верховна Рада України. *Офіційний веб-сайт*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/112_059

22. Угода з Міністерством спорту і туризму Республіки Білорусь про співробітництво у сфері фізичної культури і спорту від 2018 року / Верховна Рада України. *Офіційний веб-сайт*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/112_002-18

23. Угода між Міністерством молоді та спорту України і Секретаріатом спорту Аргентинської Республіки про співробітництво у сфері фізичної культури і спорту від 2018 року / Верховна Рада України. *Офіційний веб-сайт*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/032_001-18

24. Угода про співробітництво у сфері фізичної культури і спорту між Міністерством молоді та спорту України і Міністерством культури, спорту і туризму Соціалістичної Республіки В'єтнам від 2018 року / Верховна Рада України. *Офіційний веб-сайт*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/704_001-18

25. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про співробітництво під час організації фінального турніру Чемпіонату Європи з футболу УЄФА Євро 2012 від 2008 року / Верховна Рада України. *Офіційний веб-сайт*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_124

26. Постанова від 11 серпня 2010 р. № 790, Київ Про деякі питання діяльності Українсько-польського комітету у справах підготовки та проведення фінального турніру чемпіонату Європи з футболу УЄФА Євро-2012 / Верховна Рада України. *Офіційний веб-сайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/790-2010-%D0%BF>

27. Угода між Міністерством юстиції України та Міністерством юстиції Республіки Польща на виконання пункту 3 статті 3 Договору між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах від 1993 року / Верховна Рада України. *Офіційний веб-сайт*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_151

28. Угода між Міністерством юстиції України та Міністерством юстиції Республіки Польща про застосування двомовних бланків клопотань про надання правової допомоги, з метою прискорення надання правової допомоги / Верховна Рада України. *Офіційний веб-сайт*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_152

29. Меморандум про співробітництво між Міністерством юстиції України та Міністерством юстиції Республіки Польща на 2011–2012 роки / Верховна Рада України. *Офіційний веб-сайт*. URL: http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/616_149

УДК 341.645.5

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.3.43>

ФУТОРЯНСЬКА К.П.

ЮРИДИЧНА СИЛА РІШЕНЬ МІЖНАРОДНИХ РЕГІОНАЛЬНИХ СУДОВИХ УСТАНОВ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ТИМЧАСОВИХ ЗАХОДІВ

Ефективним інструментом захисту основоположних прав та свобод людини, що знаходиться в розпорядженні низки міжнародних судових установ, є рішення про застосування тимчасових заходів. Відповідні заходи, у разі прийняття міжнародною судовою установою висновку про існування загрози заподіяння невідправданої та неминучої шкоди правам та свободам людини та про доцільність таких заходів, дозволяють вказати на дії, які слід вжити стороні/сторонам спору з метою припинення правопорушення до винесення остаточного рішення по суті справи.

Для виконання тимчасовими заходами покладених на них функцій (припинення правопорушення/політичний вплив на державу) важливе значення має визначення юридичної сили відповідних рішень. Зокрема, з метою визначення юридичної сили рішень про застосування тимчасових заходів таких міжнародних регіональних судових установ, як Європейський суд з прав людини, Африканський суд з прав людини та народів, Міжамериканський суд з прав людини, у статті проведений аналіз відповідної нормативної бази та судової практики.

Питання юридичної сили рішень про застосування тимчасових заходів, які приймаються переліченими міжнародними регіональними судовими установами, постає через відсутність прямого нормативного закріплення, що у свою чергу призводить до послаблення такого інструменту захисту прав та свобод людини, а також створює підґрунтя для негліжування такими рішеннями. Однак варто звернути увагу на судову практику вказаних міжнародних судових установ, а також на той факт, що на нормативному рівні закріплена можливість контролю за виконанням стороною/сторонами рішень про застосування тимчасових заходів. Проведений у статті аналіз дозволяє дійти висновку, що ЄСПЛ, Африканський суд з прав людини та народів, а також Міжамериканський суд з прав людини презюмують добросовісне виконання стороною/сторонами спору рішень про застосування тимчасових заходів. Більш того, варто звернути увагу на той факт, що обов'язковість таких рішень для сторони впливає з обов'язковості положень відповідних конвенцій, які на регіональному рівні гарантують основні права та свободи людини.

Ключові слова: *тимчасові заходи, права людини, Європейський суд з прав людини, Африканський суд з прав людини та народів, Міжамериканський суд з прав людини.*

© ФУТОРЯНСЬКА К.П. – магістр, молодший науковий співробітник (Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка)